

1857 AYAKLANMASI

- XIX. yüzyılın ikinci yarısına doğru bütün dünyada çok önemli gelişmeler olmuştu. Bu gelişmelerin temelleri de bir önceki yüzyıla dayanmaktaydı. Gerçekten de Avrupa'da özellikle Fransa'da "Aydınlanma Yüzyılı" olarak adlandırılan XVIII. yüzyılın düşünsel birikimi tarihsel süreçlere yansımış, yüzyıl sonunda siyasi tabloyu kökten değiştirecek bir ortam yaratmıştı. Böylelikle 1789 Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan yeni siyasi kavramlar yalnızca Avrupa'nın değil dünyadaki diğer ülkelerin de içsel yapılarına etki etmeye başlamıştı.
- Bu etkiler yeni siyasi çalkantılara ve yeni savaflara neden olmuştu. XIX. Yüzyıla gelinceye kadar Avrupa ülkeleri sömürgecilik hareketlerini oldukça ilerletmiş, başta İngiltere olmak üzere güçlü sömürgeci ülkeler denizaşırı ülkelerde hammadde ve nüfuz alanını arayışını arttırmışlardı.
- Öte yandan aynı yüzyılda günümüzü belirleyen ekonomik ve siyasi yapıların kuramsallaştırıldığını görürüz. İşlenen

hammaddeyle üretilen ürünlerin pazarlanması, serbest piyasa ekonomisi, üretim ve tüketim ilişkilerini, ideoloji olarak kapitalizm gibi kavram ve olgular bu yüzyılda ortaya çıkmıştır.

- Hindistan'da 1857 tarihinde özgürlük savaşı şeklinde başlayan ve İngilizlerin *kadr* ya da *ayaklanma* dedikleri savaş bu ülkenin hem Müslüman hem de Hindu toplumunu etkilemiştir. İngiliz Doğu Hindistan Şirketi önce Bengal ve Dakkan'ın, daha sonra da Hindistan'ın birçok bölgesinin yönetimini ele geçirmişti. Müslümanların bu topraklar üzerinde yüzyıllarca süren iktidarları sona ermek üzereydi. *Sahiblik* el değiştiriyordu.
- Hindistan'ın yeni hakimi İngilizlerdi. "Yabancı yönetimin varlığı, kendi başına büyük bir sorun yaratmadı; çünkü bu alt kıtanın değişik bölgeleri, tarihleri boyunca (çoğu Orta Asya'dan gelen) çeşitli yabancılarca istila edilmişti ve etkili bir iktidar oluşturulmak suretiyle (yabancı

egemenliğine) yeterince bir meşruiyet kazandırılmıştı.

- Şimdiki yöneticilerin derilerinin Afganlılardan biraz daha beyaz olması ve idari dilin klasik Acemceden bir parça daha anlaşılmasız olması, özel bir güçlük yaratmadı; yerli halka kendi dinlerini kabul ettirmek için özel bir gayretkeşlik içinde olmamaları (ki bu, misyonerlerin esefle karşıladığı bir durumdu) onlara siyasi bir avantaj da sağlıyordu. Ne var ki, ister bilerek, ister garip ideolojilerinin ve emsalsiz ekonomik faaliyetlerinin sonucu olsun, dayattıkları değişiklikler, o zamana dek Hayber Geçidi'nden aşır gelenlerden çok daha derin ve yıkıcıydı.
- Ancak İngilizler, aynı anda hem devrimciydiler hem de sınırlanmışlardı; (yerel halkı) batılılaştırma, hatta bazı bakımlardan asimile etme çabalarının ardında, dul kadınların (sati) yakılması gibi yerel adetler değil, ama esas olarak devlet idaresinin ve ekonominin gerekleri

bulunmaktaydı. Ama her iki etken de, böyle bir amaç gütmediklerinde bile mevcut ekonomik ve toplumsal yapıyı bozdu.

- Örneğin, uzun tartışmalardan sonra T.B. Macaulay'ın (1800-59) ünlü Zabıt'ı (1835), İngiliz sömürgecilerin eğitim ve öğretimlerine resmi ilgi duyduğu bir avuç Hintli (yani üst idareciler) için tamamen İngilizce bir eğitim sistemi kurmuştu. Sonuçta, kimi zaman kendi yerel dillerinde ifade güçlüğü çekecek kadar Hintli kitlelerden uzak ya da (her ne kadar asimile olmuş bir yerli bile İngilizceye İngilizler kadar hakim olamasa da)
- İngiliz adları alan İngilizleşmiş bir seçkinler grubu ortaya çıktı. Öte yandan gerek Hintlilerin her şeyden önce Hint kapitalizmiyle rekabet etmek gibi bir gayret içinde olmayan uyruk halklardan olmaları nedeniyle ve gerekse halkın adetlerine aşırı müdahalede bulunmanın getireceği siyasi risklerden dolayı, aynı

zamanda da İngilizlerle yüz doksan milyon Hintli (1871) arasında en azından bir avuç İngiliz idarecinin üstesinden gelemeyeceği kadar farklı adetler bulunduğundan İngilizler yerli halkı batılılaştırmaya yanaşmadılar ya da bunda başarılı olamadılar.

- Sonunda, kültürel ve siyasal önderlerini, İngilizlerle işbirliği yapmış, komprador burjuvazi olarak ya da başka biçimlerde İngiliz yönetiminden nemalanmış veya Batı'ya öykünerek kendilerini 'modernleştirmeyi' başarmış kişiler arasından bulacak olan Hindistan'ın kurtuluş mücadelesi, önderliğini, ideolojisini ve programını 'batılılaşma'dan sağlayacaktı.
- Batılılaşma' çıkarları metropolitan ekonomik politikayla çatışacak olan yerli bir sanayiciler sınıfının tohumlarını attı. Bu dönemde (ne kadar memnuniyetsiz olurlarsa olsunlar) batılılaşmış seçkinler, İngilizleri hem bir model hem de yeni olasılıkların başlatıcısı olarak görmekteydi.

İngilizlere İngiliz oldukları için direnenler gelenekçilerdi, ama bu bile, bir istisna dışında, milliyetçi B.G. Tilak'ın daha sonra anımsatacağı gibi, halkın "önce İngiliz disiplinine hayran olduğu; demiryollarının, telgrafın yolların, okulların insanları şaşkına çevirdiği; isyanların sona erdiği ve halkın barış ve huzur içinde yaşadığı...

- İnsanların, bir körün bile, altında bir bastonla Benares'ten Rameshwar'a güven içinde gidebileceğini söylemeye başladıkları bir çağda karşılık bulmadı."Yazarın bahsettiği bu büyük istisna, Kuzey Hindistan'da 1857'de patlak veren sözüne ettiğimiz ayaklanmaydı. Hindistan'daki İngiliz iktidarı için bir dönüm noktası olan bu ayaklanma sonraları Hint milliyetçileri tarafından 'ulusal hareketin' başlangıcı olarak adlandırılmıştı.
- Bu önemli olayla Kuzey Hindistan'daki Doğu Hindistan Şirketinin varlığına son verilerek doğrudan doğruya İngiliz yönetiminin uygulama ve telkinlerine darbe indirilmişti. Bu ayaklanma Kuzey

Hindistan'a hızla yayılmış, arkasından büyük insan topluluklarını sürüklemiştir.

- İsyân bir kan deryasıyla bastırıldı ama İngilizlere de ihtiyatlı olmaları gerektiğini öğretti. Altkıta'nın doğu ve Batı sınırları dışında, patik nedenlerle ilhaka son verildi.
- Hindistan'ın henüz doğrudan İngiliz idaresi altına alınmamış geniş bölgeleri, İngilizlerin denetiminde bulunan, ama resmi olarak saygı gösterilen ve gururları okşanan yerli kukla prenslerin yönetimine bırakıldı.”
- 1857-58 yılı özgürlük savaşının başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Delhi yıkıntı halini almıştı. Bütün ülke savaşın olumsuz etkilerinden nasibini almıştı. Bu vakıa Moğol padişahının sembolik hükümdarlığını da sona erdirmişti.
- İngilizler çıkan savaştan Müslümanları sorumlu tutmuş, gerçek asi olarak onları işaret etmişti. İngilizler bu cesareti ancak asırlarca bu topraklara hükümdarlık etmiş Müslümanların gösterebileceği kanısına varmıştı.

- Böylece İngilizlerin pazarı haline gelen Hindistan'da suçlu konumuna düşürülen Müslümanların ekonomik durumları da bozulmuştu. Sadece ekonomik olarak değil Batı bilimlerine ve eğitime karşı çıkmaları yüzünden sosyal statüleri de bozulmuştu. Ancak basit ve kötü işler bulabiliyorlardı.
- Büyük ekonomik sıkıntılar Hindistan Müslümanlarını çok daha derinden etkilemişti. Ayaklanmada Müslüman ve Hindular müttefik oldukları halde İngilizler bunun müsebbibi olarak Müslümanları görmüş ve onları cezalandırmıştı.
- Çok kötü işlerde bile artık çalışmalarını mümkün olmamaya başlamıştı. Sadece ekonomik açıdan değil eğitim açısından da çok gerilerde kalmışlardı. Bu dönemde umutsuzluk ve çaresizlik içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışan Müslümanların sosyokültürel, siyasi ve diğer alanlarda içine düştükleri bu darboğazdan nasıl çıkacakları konusu siyasi ve edebi çevrelerdeki başlıca konuydu. Sorunu ele alan edebiyatçılar arasında en etkin kuşkusuz Seyyid Ahmed Han ve arkadaşlarıydı.

- Neler yapılması gerektiği konusunda belirgin bir tavır sergilemişlerdi. Bağımsızlık savaşı ya da isyan olarak adlandırılan 1857 vakiasından Müslümanlar adına çok dersler çıkarmış olan Sir Seyyid Ahmed Han'ın başlattığı hareket "Sir Seyyid hareketi" ya da "Aligarh hareketi" adını almıştır. Bu hareket edebiyatı, toplumu, eğitimi ve siyaseti derinden etkilemiş, ayrıca Urdu nesrinde yenilikçi bir dönemin başlamasını sağlamıştı.